

[Transcript] Dagens Eko / Skammen i Sundsvall efter omtalade Swishlistan

Petra, hur är stämningen i Sundsvall nu, efter allt som hänt med den här svishlistan med misstänkta knarkköp?

Det är utan överdrift, så snackaste inte om nånting annat.

I stort sett alla känner nån på listan.

Det här är Dagens Eko med Robin Olin. Idag om skammen i Sundsvall efter den omtalade svishlistan. Det är tid i onsdagsmorgon i november 2022 när en framgångsrik företagare i Sundsvall startar en SMS-konversation.

Inom en minut kommer ett svar från en kontantkortsmobil eller ett bäcknaretelefon som det ofta kallas.

Den tillhör en 28-årig misstänklångare som snart kommer få en central roll i en av Sveriges största gängrättegångar.

Tänk om jag kunde smita förbi om ett A, om du hade fem.

Jag kan skicka adress till dig. Min vän kan hjälpa dig. Allt är hemma. Hon i sådana fall har rekorden till mig.

Guld. Grönt om jag skulle dyka upp snart, eller?

Alternativt, det kan springa över till dig om 15 minuter, in och ut.

Okej, du vill ha brunt eller bara ladd.

Bara vita grejer.

Tummen upp.

Tusen tack.

Den välansedda företagaren vet vid den här tidpunkten inte att han är en av alla personer som snart kommer hamna på den så kallade svishlistan.

Och att hela Sundsvall snart kommer veta vad han gjort.

Gäst är Petra Berggren, rapporter på P4 Västernorrland.

Ja Petra, om vi ska börja med historien bakom den här listan, när börjar den?

Man kan säga att den börjar i december i fjol 2022.

Då besköt tre unga män i Sundsvall.

En av dem blir träffad med flera skott, men han överlever.

Den senaste tidens våldsvåg i Stockholm har enligt polisen starka kopplingar till Sundsvall.

Och konkurren som narkotikamarknaden där.

Och enligt polisen så är det här startskottet till den våldsvåg som svept över Stockholmsområdet, skjutningar, sprängningar.

Men så i slutet av januari år.

Då gör polisens insatsstyrka ett omfattande tillslag mot flera adresser i Sundsvall samtidigt.

Ja men vi har jobbat otroligt intensivt över en veckas tid nu.

24 personer är gripna och ett antal beslag av vapen och narkotik har blivit resultatet.

De gör beslag av automatvapen och stora mängder kokain.

24 personer står nu åtalade i Rättigångens som pågår etunda tingsrätt.

Och i den 10 000 sidor långa förundersökningen så finns den här svishlistan som bevismaterial.

På sidan 7044 i förundersökningsprotokollet.

Det kanske inte är den första sidan man slår upp på morgonen.

Nej alltså det tar en stund innan den upptäcktes.

Jag sitter på Rättigången.

Mina kollegor sitter på redaktionen hemma i Sundsvall och vi börjar chatta om den här listan.

Flera A4-sidvor med svirsbetalningar.

Lägger man ut de här A4-sidorna på golvet så blir den nästan åtta meter lång.

Med misstänkta knark köp.

Tillbaka på hotellet vid 9 tiden på kvällen så ringer jag upp min kollega Lotta och tillsammans går vi igenom de här namnen.

Och vad hittar ni då?

Vi hittar krogprofilar, vi hittar hockeyspelare, vi hittar kollegor i vår bransch.

Vi hittar vanligt folk och jag har andra jobb som ska ut men känner att det här är nyheter.

Men samtidigt så klart väldigt känsliga uppgifter för de här människorna.

Jätte, jag kan ju liksom förnimma ångesten av att finnas på den här listan.

I Sundsvall har en lista med personer som misstänks har köpt droger blivit offentlig.

Listan ingår som bevis i Rättigången om narkotikamarknaden i Sundsvall.

Kropparna ska ha betalat via appen Swish och på listan förekommer också hockey och fotbollspelare på elitnivå.

Och vad är det som händer sedan då i Sundsvall?

Det som händer i Sundsvall är att det här tar över den här nyheten om vilka som finns på den här listan blir större

än den gängrättig gång som pågår, än de våldsdåd som vi har sett här på hemmaplan i Sundsvall senaste tiden som har till den här konflikten.

Listan är större och nyhetsrubrikerna leder att nu borde folk svettas.

Polisen poängterar att den som Swishat till den aktuella personen inte automatiskt är misstänkt för narkotikabrott

men finns det misstankar kan det bli utredning och förhör.

Finns man på listan får man alltså räkna med att svettas ett tag.

Ja, jag tycker nog att man behöver vara orolig.

Och vad kan man säga mer om personerna som finns på den här listan då?

Finns det någon typisk profil?

Ja, men Sundsvall är lite av en krogstad.

Det finns ett gäng nöjesinrättningar som är väldigt populära, kända på andra håll i Sverige för att servera bra mat och ha bra artister och sådär.

Det är många sådana krogprofiler.

De syns ganska ofta i media också med sitt arbete för att motverka knark på krogen.

Det blev jag absolut en snackis.

Det blir lite dubbla roller här då?

Ja, det blir det.

Sen har vi kollegor i branschen, journalister finns på den här listan

men det sticker ju också ut om att det är särskilt en väldigt uppburen SOL-spelare.

Hockey-spelare alltså.

Och själva köpen då, som det sägs att den här listan ska vara en beskrivning av.

Vad vet vi om dem, hur dem har gått till?

Ja, men vi vet att det är köp som har gjorts med Swish.

Det är 23.47 en fredagkväll, 0-2.18 natten mot söndagen.

Det är ofta nätter, det är ofta helger.

Och där kan man också matcha det med chattar

som polisen har tagit fram i den här utredningen.

Där ser man, man har hört av sig och vill att köpa och sen är en betalning registrerad.

Vad slår det när du sitter och matchar de här Swish-betalningarna med chattar i förundersökningen?

Det är så mycket vanligt folk på den här listan.

Det är ett slarvigt uttryck, men det är din frissa och dina barns förskolefröken och det är din killas brorsa.

Och det kommer så överkligt, obehagligt nära.

Vi ska fortsätta prata om någonting som verkligen har skapat rubriker.

Det ska handla om den så kallade Swish-listan som inte bara har skapat rubriker, utan också har stor turbulens, får man säga.

Jag vet inte vad man ska kalla, jag ska kalla att det är snurrt som så här just nu.

Samtidigt då, att nyheten om den här listan får så stor spridning,

själva namnen som finns med, de publicerar väl inga medier?

Nej, men den finns på internet.

Ja, den har spridits överallt, massa rykten har börjat gå och olika personer.

Har du hört alla sånt här? Har du sett den?

Ja.

Jag är i kädningen, men man vet ju vilka namnen är också.

I kyrkan blev jag också, för listan eller för de som är begörda.

Flera och flera börjar få upp ögonen för den, den är inte svår att hitta.

Det snackas både när man är på arbetet och även folk runt omkring, gannar, familj, vänner.

Man kan tänka hur många familjers liv som är i gungning just nu.

Så det sprids ju väldigt fort.

Till och med i kommentarer på Facebook där olika medier har publicerat sina nyheter, så lägger folk in en länk till listan.

Vilket då betyder att massor av människor i Sundsvall blir identifierade?

Ja, absolut.

Och vad betyder det för dem som pekas ut på det här sättet?

Ja, vi har pratat med några som verkligen har fullkomlig panik.

Vi pratade med en tjej vars namn finns på listan.

Hon erkänner absolut inga drogköp, utan hon säger att det är mat som hon ska ha svistat för efter den kväll på krogen.

Men hon är på semester när hon nås av nyheten att hon finns på den här listan.

Hon har ett bra jobb på ett stort företag.

Hon har stora kunder, jobbar med finansiella tjänster.

Hon känner sig helt säker på att hon kommer att få sparken.

Hon vågar knappt åka hem och gör en plan B för vad hon ska ta sig till ifall hon blir av med jobbet.

Hon ska lämna Sundsvall.

Och är det en befogad rädsla, skulle du säga, att hon ska bli av med jobbet?

Arbetsrättsligt ska du ju inte få sparken.

Jag uttrycker mig krast för att du finns på en lista med betalningar.

Men det har ju också visat sig här att tre personer i Sundsvall

fick lämna sina anställningar omgående när nyheten om den här listan kom.

Jonas Hamlund, som driver flera krogare i Sundsvall, hade anställda som varit med på listan.

Vi har tre, och de tre har fått sutta.

En del övertrampar för stora, för att kunna göra någonting annat med än att avsluta anställningen omedelbart.

Nu vet inte jag vad de hade för typ av anställningsform

och om det kanske låg någonting mer i bagaget här

som gjorde att deras arbetsgivare kände att

det här kanske var droppen som fick vägaren att rinna över.

Men människor har blivit av med jobbet.

Men om jag förstått det rätt, så i det här läget den här listan

den betyder egentligen inte mer än att det här är nummer

man kan koppla till en person som är misstänkt för att ha sålt rågor.

Men de som då står med som möjliga köpare

är ju de egentligen formellt liksom misstänkta för något.

Nej, det är de inte.

De finns på den här listan för att de har gjort en betalning.

Men de har gjort den här betalningen till en känd knarklangare som har genkriminala kopplingar.

Och enligt polisen så är den här telefonen som man svisar till det är en bäcknarlur som de kallar det.

Alltså en telefon som används för drogförsäljning

så polisen anser att det är högst enda lyckighet

att betalningarna på den här listan är för narkotika.

Men vissa av dem som ni har pratat mer häftar du

att de i själva verket har köpt andra saker?

Ja, det är ingen som vi har pratat med

som har erkänt att de har köpt narkotika.

Utan det är det andra saker som de har köpt av den här personen.

Vad är det de skulle ha köpt då?

Det står lite olika saker på de här betalningarna.

När man svisar någon så får man ju skriva ett meddelande.

Och enligt polisens utredning då så finns det ett kodord

som säljaren har bett köparna att skriva när de svisar för narkotika.

Och det är casino.

Det meddelandet återkommer ofta i betalningarna.

Men det finns också andra meddelanden.

Cykeldelar. Tack för lånet.

Soffa. TV i befintligt skick.

Polisen säger att de kommer att gå igenom varje namn på den här listan.

Det är ju såklart väldigt många fler personer

som har fått ögonen på sig nu.

Om de hittar folk på listan som är under 18 år

eller som är föräldrar, då kommer de att göra orosanmälningar.
Så då får ju socialtjänsten ta det vidare.
Men det krävs ju enorma resurser om de ska gå igenom
alla de här hundratalsmänniskorna på listan.
Så jag vet att det pågår en stor diskussion hos polisen just nu
om hur man ska hantera det här.
Det är ju lite mycket folk här idag.
Vi ska gå igenom vilka som är här till och behöver.
I säkerhetssalen i 800-tingsrätt går ordföranden
genom ordningsreglerna inför en ovanligt omfattande rättegång.
Bakom säkerhetsglaset sitter de tilltalade,
flera av de tonåringar,
som enligt åklagaren blivit utnyttjad av äldre kriminella.
Misstankarna rör mordförsök och grova narkotika och vapenbrott.
Och alltihop är en del i den gängkonflikt som blåsat upp i Sundsvall.
Och det är alltså det här rättsfallet som gjort att svisslistan
överhuvudtaget blev till.
Ja Peter, du bevakar ju den här rättegången också.
Och jag tänker när du sitter där och ser de här misstänkta
gängmedlemmarna framför dig i rättsalen
och så samtidigt tar du hela den här historien
om svisslistan i bakgrunden.
Vad tänker du om hur de här två värdena på något sätt hänger ihop?
När jag sitter där med den här säkerhetsglaset
i mellan mig och de tilltalade,
då ser jag de här barnen och de här väldigt unga människorna
som det ofta är.
Och de har som anstallsbleka ansikten
och åklagaren går igenom de här kattarna
som de har skickat till varandra, de misstänkta.
Vi måste nytt utnyttja varenda unge.
Bror börjar rekryterar ungar därifrån
som kanta över.
Och de skriver att du ska göra det här,
det är bestämt, annars är det ditt hus som bombas,
blir din familj träffad så är det ditt fel.
Och jag tror och har fått hört också
från personer som jag har pratat med
som regelbundet köpeknär,
sådana viss kalla för parteknärkare,
att det är inte det man har med sig
när man svischar för ett par linor inför efterfesten.
Jag tror inte att någon tänker att såhär
oj, nu kanske det smäller lite högre

i mitt bostadsområde.
Men i verkligheten så är det ju så.
De hänger ihop, det är vanligt folk
och skriver till en langare, en misstänkt grovt
gängkriminell person, att de är lite sugna
på, som de uttrycker, något vitt
eller något brunt, lite ladd
undrar om de kan pipa över om en kvart,
det är en snabb beställning.
Och jag tror att den ganska så ofta sker
utan någon som helst tanke på den andra sidan.
Och samtidigt, som du sa så verkar det
som att uppmärksamheten nu
är mest riktad mot den här svisslistan
och inte rättegången och den blodiga
verkligheten handlar om. Hur tolkar du det?
Jag tror att det är en form
av närhetsprincipen.
Eftersom du har sånans fotbollstränare
och din bankrådgivare på den här listan.
Jag tror att det är det som har gjort
att det är så en uppståndelse
kring den här listan.
Ja, de köper en liten godispåse
här i Näset kan jag även kalla det för.
För det är ju mest förkommande i kokainet.
Knarket finns överallt
och vi är alla påverkade av det.
De tänker väl inte då på vart det här kommer
från eller vad det har åsamkat
för någonting för samhälle
och nämner sig och andra lidanden.
Både maktavare i Sundsvall,
våra lokalpolitiker, polisen,
de är ju ute och verkligen pekar.
De skyller också på partyknarkarna.
Riktigt, riktigt beklemmande.
Alltså många människor gör det aktiva vanligt.
Det är de som göder genkriminaliteten.
Barnen som är 13, 14, 15, 16 år
var utrustas med sprängladdningar
med sjutvapen och skickas ut
för att döda andra människor i vårt samhälle.
Vårt före detta kommunalråd

har till och med skrivit i en debattartikel
och på sin Facebook-sida
att partyknarkarna har de dödas blod
på sina händer.
Men finns det någon som tycker
att det här skambeläggande går för långt då?
Att det blir som att man slår upp
en stor skampåle mitt på torget?
Mm, det gör det.
Det är faktiskt flera forskare,
kriminologer, socialsekreterare,
fältarna som jobbar här ute på stan
i Sundsvalls kommun.
De som jobbar nära den kriminella miljön
tycker att det är en förenkling
att skylla på partyknarkarna.
Så argumentet är att de här människorna
då på något sätt får bära för stor del av skulden.
Mm.
Samtidigt, jag kan inte komma ifrån
och känna att det kanske är lite yrvaket också.
Har man inte vetat det i Sundsvall?
Att det knarkas?
Jag håller med.
Hundra procent?
Absolut, visst har vi väl vetat
att det knarkas.
Vi har ju fått hört hela tiden och särskilt
senaste åren när Stockholm har blivit trångt
och gängvåldet och narkotikaförsäljningen
mer och mer har flyttat ut och flyttat norrut.
Då har vi fått höra att det ligger i topp i landet
när man tittar på avloppsvattenmätningar
som man gör.
I fjol såldes det narkotika
för vad polisen uppskattar
ungefär 54 miljoner kronor
bara i Sundsvall.
Men av den förvåning
som jag hör och ser hos både maktavare,
de jag träffar på stan, de i min närhet
pratar med så, nej, de är en ny vakna.
Det är ju det vaket.
Tror du att det kommer leda till

att folk drar sig för att köpa
Coca-I nu då?
Alltså räddsla kanske då för att hamna
på en ny sådan här lista?
För några så är det säkert så, absolut.
Men för de allra flesta
tror jag inte det.
Jag tror att man hittar andra vägar.
Man kanske ser till att betala med cash.
Man kanske hoppas att någon annan fixar.
Men en sak med den här svislistan
är ju också att den kan användas
som ett kundregister.
Vi vet att personer på listan
har fått erbjudanden av andra säljare.
Så finns det på listan
kan du ju vara en potentiell kund?
Den skickas vidare till de
som inte sitter där i säkerhetssalen just nu.
Det gör den.
Tack så mycket Petra för att du var med.
Tack.
I en Jio-anmälan som gjorts mot
åklagamyndigheten i Sundsvall
menar anmälaren att
personuppgifterna i svislistan
borde ha maskats.
Alltså strukits över.
Det står citat.
Är det så här vårt rättssystem
fungerar numera att tredje person
kan pekats ut utan att bli hörd
om omständigheterna?
Kanske vi kan låta flashbacksforum
ta hand om rättsskipningen i framtiden.
Slut citat.
Och det var allt från Dagens Eko.
Vi hörs igen imorgon.